

Sosiaalinen yrittäjyys – hyvinvointivaltion täydennystä vai rapautusta?

Esitys Sosiaalipoliittisen yhdistyksen seminaarissa Sosiaalipolitiikan uudet avaukset

25.9.2007 Helsinki, Tieteiden talo

Ari Nieminen, sosiaalialan yliopettaja, Laurea-ammattikorkeakoulu
ari.nieminen@laurea.fi

SOSIAALIPOLIITTISTEN FUNKTIOT JA ERI TOIMIJAT

YKSITYISTÄMINEN, MITÄ?

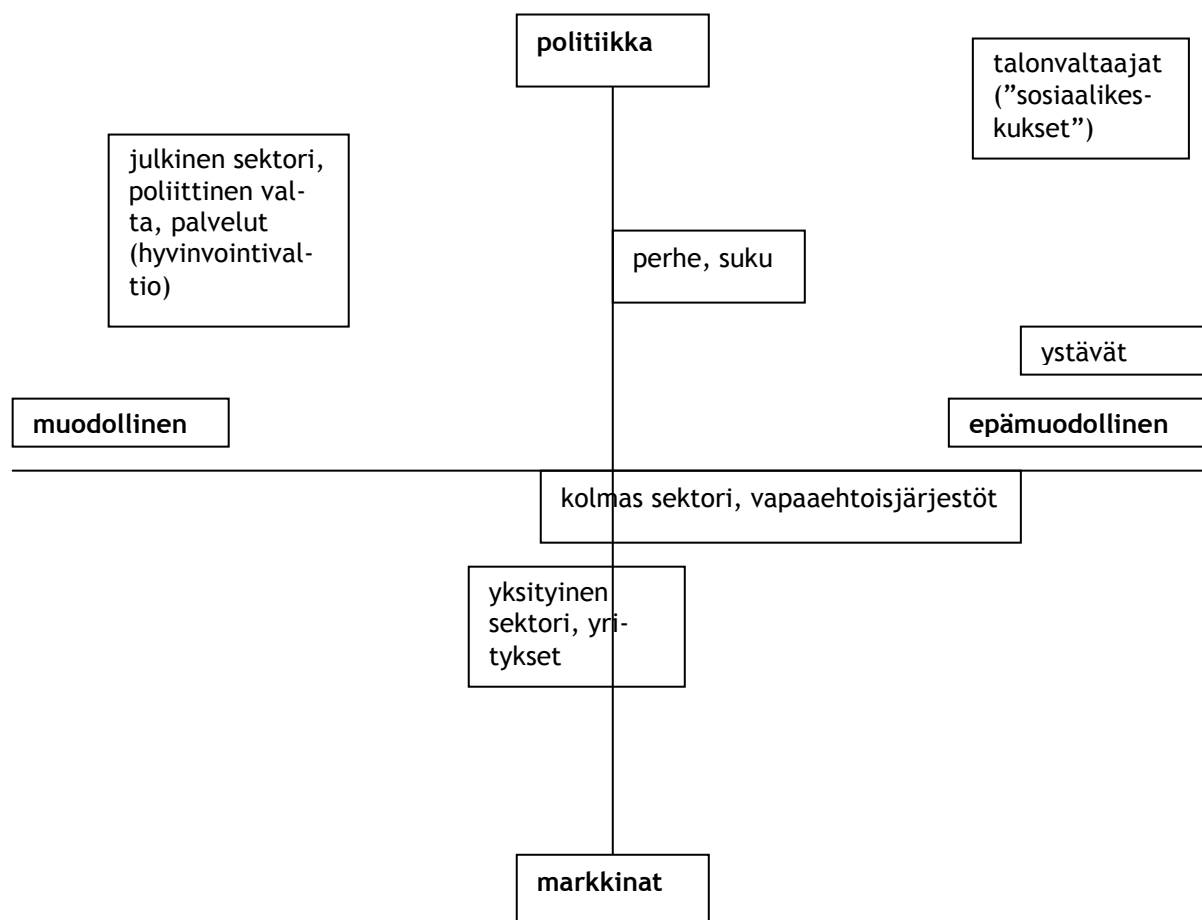
YKSITYISTÄMINEN, MIKSI?

YKSITYISTÄMINEN, MITÄ SEURAUKSIA?

SOSIAALISTEN YRITYSTEN SOSIAALIPOLIITTISET FUNKTIOT

LOPUKSI

Sosiaalipoliittisten funktiot ja eri toimijat

Vuonna 2000 sosiaali- ja terveyspalvelujen työvoima jakautui eri toimijoiden kesken seuraavasti:

Julkiset tuottajat: 247504 (81%)

Järjestöt: 32458 (11 %)

Yritykset: 24530 (8 %)

Yhteensä: 304492 (100 %)

Yksityistäminen, mitä?

- Myydään julkista omaisuutta yksityisille.
- Pienennetään julkisen sektorin osuutta kansantaloudesta.
- Vähennetään tai poistetaan julkisen vallan antamia säännöksiä eli dereguloidaan.
- Otetaan julkisella sektorilla käyttöön kilpailullisemmat toimintatavat.
- Yksityistetään julkisia palveluja. Tähän vaihtoehtoon on Suomessa kuulunut viranomaisten valvontavelvollisuus, mutta julkisen valvonta ei välttämättä aina liity julkisten palvelujen yksityistämiseen.
- Julkinen sektori lakkaa tuottamasta palveluja ja erilaiset yhteisöt (perhe, järjestöt) sekä yksilöt itse tuottavat palvelut.

Yksityistäminen, miksi?

- Kustannukset alenevat, palveluinnovaatioita, palvelujen laatu paranee sekä asiakkaiden valinnanvaran laajenee.

- "Uuden julkishallinnon" (New Public Management) oppi, jota OECD on ajanut, korostaa yksityistämistä ja markkinamekanismia ylivoimaisena mallina.
- Ajatus yksityistämisestä sopii vallalla olevaan yritysjohdon ajatus- ja toimintatapaan, jonka mukaan yritysten kannattaa ulkoistaa kaikki sellaiset toiminnot, jotka eivät kuulu yrityksen ydintoimintoihin.
- Uusi tietotekniikka ja muut tekniset ratkaisut tukevat yritysten ulkoistamisstrategioita.
- Yrityksille ja sijoittajille julkisten palvelujen yksityistäminen tarjoaa uusia mahdollisuuksia liiketoiminnan harjoittamiseen (vuonna 2004 sosiaalimenojen osuus bkt:sta oli 27 %).
- Yksityistäminen sopii yritysjohdon ja sen intressiorganisaatioiden maailmankuvaan.
- Kuitenkin: hyvinvointipalvelujen yksityistäminen ei nauti laajaa kannatusta Suomessa

Yksityistäminen, mitä seurauksia?

Yksityistämisen ilmifunktioita:

- Yksityistämisen on sanottu johtavan palvelujen tehostumiseen, kun julkiselle sektorille tyypillinen toimintatapa korvataan markkinamekanismiin (kysynnän ja tarjonnan vuorovaikutus ja tasapaino) perustuvalla toimintatavalla.
- Lisääntyvä kilpailu tehostaa joka tapauksessa julkisten palvelujen tuotantoa, koska se luo paineita toimintatapojen uudistamiseen. Tämä vaikutus toteutuu, vaikka yksityisten palvelujen osuus kaikista palveluista olisikin pieni.
- Monien palvelujen tarjoajien ilmaantuminen hyvinvointipalvelujen alueelle johtaa siihen, että asiakkaat voivat valita erilaisista palveluvaihtoehdoista, jolloin valinnanvapaus lisääntyy.
- Yksityiset palveluntarjoajat saattavat toimia asiakaslähtöisemmin kuin kunnan suuret ja byrokraattiset organisaatiot.

Yksityistämisen piilofunktioita:

- Julkisen sektorin palvelujen tarjoajien monopoliasema heikkenee tai häviää.
- Julkisten palvelujen yksityistäminen johtaa ihmisten välisten sosiaalisten suhteiden muutokseen: yhteisöllinen kansalaisuus ja osallisuus korvataan markkinaperusteisilla sosiaalisilla suhteilla.

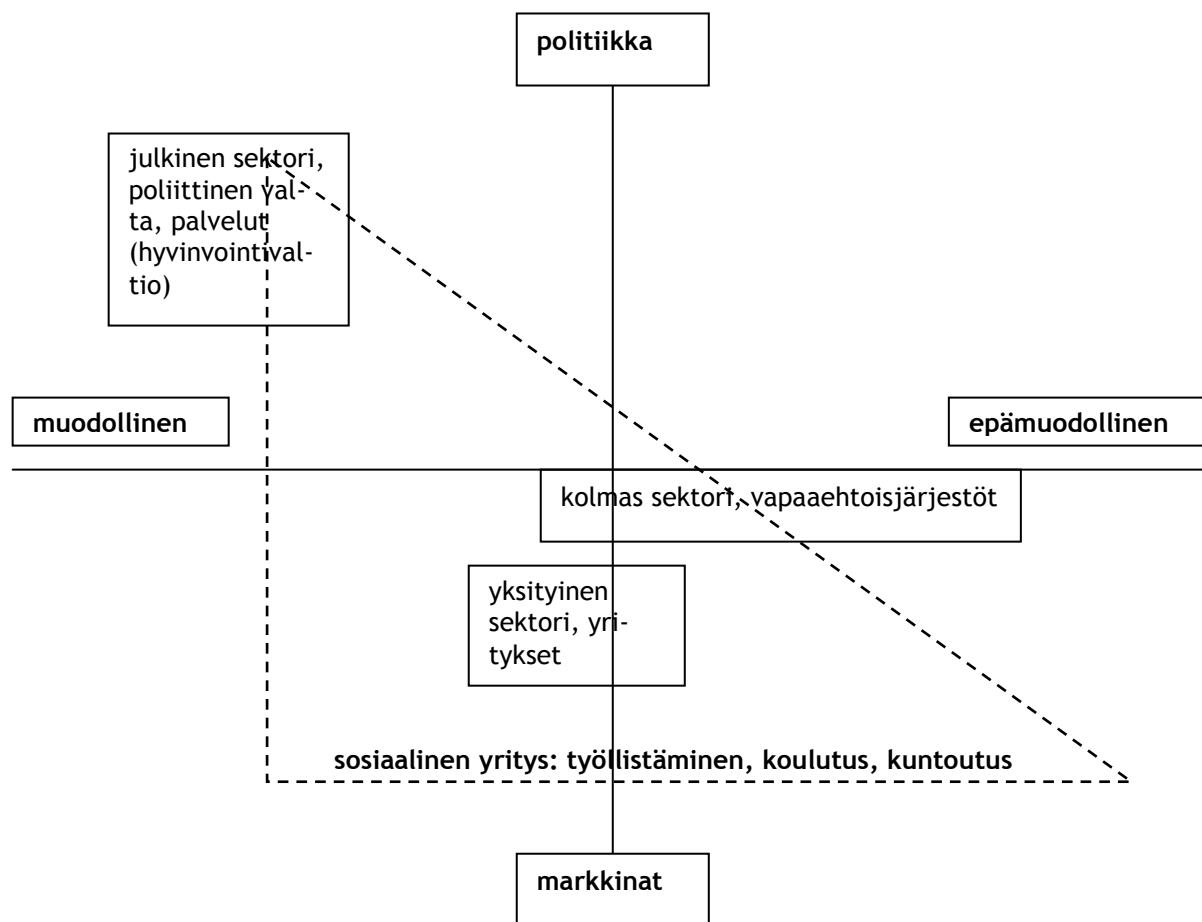
Yksityistämisen dysfunktioita:

- Markkinakilpailu haittaa palvelutarjoajien välistä yhteistoimintaa, mikä johtaa resurssien vajakäyttöön tai asiakkaiden kannalta epätarkoituksenmukaiseen palvelujen hajautumiseen yksittäisiin yrityksiin.
- Kunnallisten palvelujen yksityistäminen voi johtaa palvelujen kallistumiseen, eikä kustannussäästöihin. Tämä johtuu siitä, että palvelujen yksityistäminen aiheuttaa transaktiokuluja (kunnan on valvottavat yksityisesti tuotettuja palveluja, palvelusopimusten tekeminen maksaa ja niin edelleen) ja yritysten on saatava toiminnastaan voittoa. Nämä ovat kummatkin lisäkustannuksia verrattuna julkisesti tuotettuihin palveluihin.
- Kansalaisten välinen tasa-arvo heikkenee, koska kaikilla sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen asiakkailla ei ole resursseja ostaa palveluja markkinoilta tai vaatia niitä itselleen; kaikki ihmiset eivät pysty toimimaan aktiivisina asiakkaina.
- Yhteiskunnallisten ongelmien ja kysymysten määrittely markkinoilla johtaa demokratian puutteeseen, sillä (sosiaali)poliittisten suunnanmäärittysten tulisi tapahtua avoimessa poliittisessä keskustelussa ja väittelyssä kansalaisten kesken.

Sosiaalisten yritysten sosiaalipoliittiset funktiot

Sosiaalinen yritys:

- 1) tavallinen yritys,
- 2) työllistää vaikeasti työllistettäviä ("vajaakuntoiset", pitkäaikaistyöttömät).

Lopuksi

Sosiaali- ja terveyspalvelujen yksityistämiseen liittyy tulevaisuuden lupauksia, mutta myös useita kriittisiä kohtia.

Yksityistämistä tarkasteltaessa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen tapaan, jolla yksityistäminen vaikuttaa sosiaalipoliittisten periaatteiden toteutumiseen, palveluiden saantiin ja sisältöön sekä kansalaisten tasa-arvoon ja demokratiaan.

Lähteitä

<http://opko.laurea.fi/~ariniem/yksityistaminen.html>

Kohti sosiaalista yhteisöyrittäjyyttä. Sosiaalinen yritys alueellisessa verkostossa. Teoksessa: Markkanen, Seija & Kohonen, Sanna-Maija & Nieminen, Ari (2007): Ohjatusti työhön - oppiminen, motivointi ja sosiaalinen yrittäjyys, s. 174-238. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B raporteja 34. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki.